

واحد کار سیزدهم

توانایی آزمایش و تعویض گرم کن موتور دیزل

هدف کلی

آزمایش و تعویض گرم کن موتور دیزل

هدف‌های رفتاری: از فراگیرنده انتظار می‌رود پس از آموزش این واحد کار بتواند:

۱- وظیفه‌ی گرم کن موتور دیزل را توضیح دهد؛

۲- انواع شمع و طرز کار شمع گرم کن موتور دیزل را نام ببرد؛

۳- ساختمان شمع گرم کن موتور دیزل را توضیح دهد؛

۴- اصول آزمایش شمع گرم کن موتور دیزل را توضیح دهد؛

۵- شمع گرم کن را پیاده و سوار کند؛

۶- مدار شمع گرم کن را آزمایش و عیب‌یابی کند.

ساعات آموزش

نظری	عملی	جمع
۱	۳	۴

پیش‌آزمون (۱۳)

۱- نام و چگونگی عملکرد قطعه‌ی نشان داده شده در شکل را توضیح دهید.

۲- شمع گرم‌کن موتور دیزل در کدام قسمت از موتور نصب می‌شود؟

۳- جریان مصرفی شمع گرم‌کن موتور دیزل از کدام طریق تأمین می‌شود؟

الف - دینام ب - آلترناتور ج - باتری د - آلترناتور و دینام

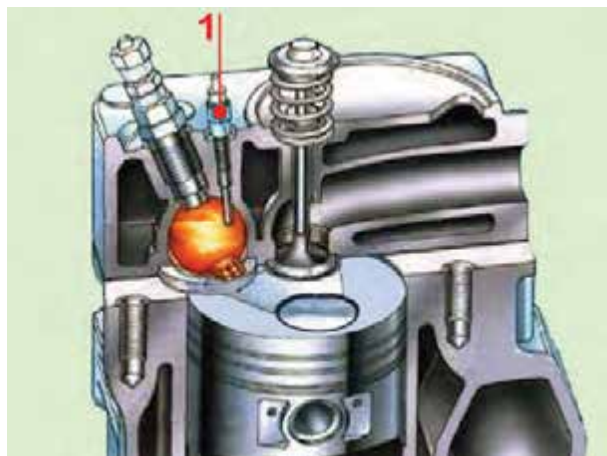
۴- اتصال الکتریکی شمع گرم‌کن‌های موتور دیزل به کدام صورت اجرا می‌شود؟

الف - موازی ب - سری ج - سری و موازی د - هیچ‌کدام

۵- آزمایش نشان داده شده در شکل را توضیح دهید.

۱۳-۱- شمع گرم کن موتور دیزل

شکل ۱۳-۱

در موتورهای دیزلی با اتاق احتراق تقسیم شده (روش تزریق غیرمستقیم) به منظور راه اندازی سریع موتور در زمان استارت زدن، از شمع گرم کن استفاده می شود. زیرا، حرارت ایجاد شده در زمان تراکم موتور برای احتراق سوخت پاشیده شده ی حالت استارت، کافی نیست. شمع گرم کن در اتاق احتراق موتور دیزل و در مسیر پاشش سوخت قرار می گیرد تا هوا و سوخت محفظه ی احتراق گرمای لازم و مناسب برای اشتعال را داشته باشد. در شکل ۱۳-۱ شمع گرم کن موتور دیزل و نحوه ی قرار گرفتن آن در اتاق احتراق دیده می شود.

۱۳-۲- ساختمان شمع گرم کن، انواع و طرز کار آن

شکل ۱۳-۲- شمع گرم کن موتور دیزل

در ساختمان شمع گرم کن اتاق احتراق یک المنت حرارتی به کار رفته است که انرژی الکتریکی باتری را به انرژی حرارتی تبدیل می کند. حرارت ایجاد شده باعث گداخته شدن قسمت سر شمع گرم کن می شود و موضع سرخی را در مسیر پاشیده شدن سوخت به وجود می آورد. قسمتی از بدنه ی شمع گرم کن که روی بدنه ی موتور بسته می شود، دارای پیچ آچارخور است. قسمت بیرونی شمع گرم کن برای اتصال سیم یا کابل حامل جریان الکتریکی باتری (ترمینال ورودی) پیش بینی شده است که به وسیله ی مهره ی سر سیم کابل در روی شمع گرم کن ثابت می شود. در شکل ۱۳-۲، مهره ی ثابت کننده ی سر سیم سیم کشی مدار الکتریکی شمع گرم کن با فلش آبی رنگ، قسمت آچارخور بدنه ی شمع گرم کن با فلش زرد رنگ، دنده های پیچ روی بدنه ی گرم کن با فلش سبز رنگ و المنت حرارتی با فلش قرمز رنگ نشان داده شده است.

عملکرد المنت حرارتی گرم کن یک نوع موتور دیزل و گداخته شدن آن، هنگام برقراری جریان الکتریکی باتری، در شکل ۱۳-۳ نشان داده شده است.

شکل ۱۳-۳- شمع گرم کن در حالت گداخته بودن

شکل ۴-۱۳

طول بدنه‌ی گرم کن بر حسب طرح اتاق احتراق موتور به نحوی تعیین می‌گردد که سر گرم کن (قسمت گداخته) در مسیر پاشش سوخت قرار گیرد.

شکل ۴-۱۳، چند نوع شمع گرم کن موتور دیزل را نشان می‌دهد. لازم به توضیح است که سوخت، مستقیماً، به روی شمع گرم کن پاشیده نمی‌شود.

شکل ۵-۱۳

طراحی شمع گرم کن به گونه‌ای است که قسمت گداخته‌ی گرم کن نسبت به قسمت بیرونی بدنه عایق‌بندی شده است. عایق کردن دو قسمت المنت حرارتی و بدنه‌ی خارجی، به دلیل جلوگیری از اتصال بدنه شدن و نشتی گازهای حاصل از احتراق، در شمع گرم کن اجرا می‌شود. عمل اتصال جریان الکتریکی باتری (ترمینال مثبت شمع گرم کن) نیز به بدنه‌ی شمع عایق‌بندی شده است. در شکل ۵-۱۳، یک نوع عایق بین ترمینال ورودی و بدنه‌ی شمع گرم کن دیده می‌شود.

شکل ۶-۱۳- مراحل گداخته شدن شمع گرم کن در مدت ۲ ثانیه

مقاومت المنت حرارتی به کار رفته در شمع گرم کن در مقابل عبور جریان الکتریکی باتری بسیار کم است. با توجه به این که شمع گرم کن برای گداخته کردن قسمت سر شمع در داخل محفظه‌ی احتراق موتور به جریان الکتریکی زیادی نیاز دارد لذا بیش‌ترین میزان مصرف از باتری به زمان برقراری مدار گرم کن‌ها و حالت استارت خودرو مربوط می‌شود. قسمت سر گرم کن برای رسیدن به دمایی معادل 86°C در مدت ۲ ثانیه طراحی می‌شود. شکل ۶-۱۳ مراحل گداخته شدن گرم کن را بر حسب زمان‌بندی ۲ ثانیه نشان می‌دهد.

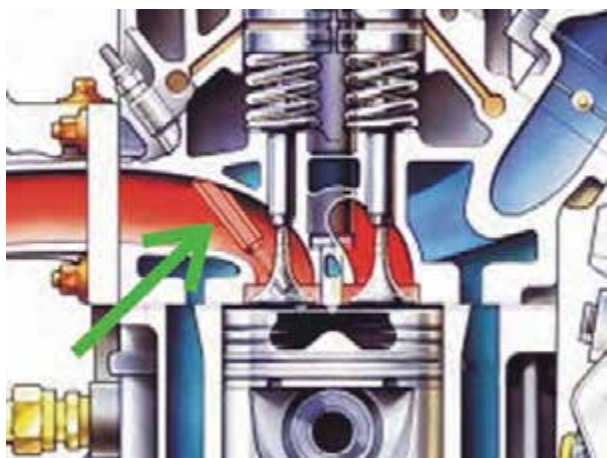
شکل ۷-۱۳- اتصال سری شمع گرم کن

هم‌بندی یا اتصال الکتریکی شمع گرم کن‌های موتور دیزل به دو صورت سری یا موازی صورت می‌گیرد. شکل ۷-۱۳، ارتباط الکتریکی شمع گرم کن‌های موتور دیزلی را نشان می‌دهد که به صورت سری به یکدیگر وصل شده است. در روش اتصال موازی، سیم کشی جریان الکتریکی شمع گرم کن‌ها به صورت مستقل از هم صورت می‌گیرد.

شکل ۸-۱۳

در شکل ۸-۱۳، دسته سیم مدار الکتریکی شمع گرم کن‌های یک نوع موتور دیزل دیده می‌شود.

شکل ۹-۱۳

– در بعضی از موتورهای دیزلی، به منظور روشن شدن آسان موتور، از طرح پیش گرم کردن هوای ورودی به داخل سیلندر استفاده می‌شود. در این طرح گرم کن در منیفولد هوا نصب می‌شود و با برقراری جریان الکتریکی مدار گرم کن، دمای هوای ورودی را افزایش می‌دهد. در تصویر برش خورده از موتور دیزل شکل ۹-۱۳ شمع گرم کن نصب شده در منیفولد هوا دیده می‌شود.

شکل ۱۰-۱۳ گرم کن آب موتور

– طرح دیگری، که به روشن شدن موتور دیزل در هوای بسیار سرد کمک می کند استفاده از گرم کن آب موتور است. این نوع گرم کن روی بدنه ی موتور و در محل یکی از پولک های کانال آب بسته می شود. در ساختمان گرم کن آب از یک المنت حرارتی استفاده شده است که با ولتاژ ۱۱۰ ولت کار می کند. با اتصال کابل گرم کن به پریز برق ۱۱۰ ولتی گرمای ایجاد شده در المنت حرارتی باعث گرم شدن آب موتور و انتقال حرارت به بدنه ی اتاق احتراق می شود. در شکل ۱۰-۱۳، یک نوع گرم کن آب موتور دیزل و کابل اتصال آن نشان داده شده است.

شکل ۱۱-۱۳

هنگام راه اندازی موتور با باز کردن سویچ، جریان مصرفی شمع گرم کن ها از طریق رله ی مدار (شکل ۱۱-۱۳) برقرار می شود. در این حالت، لامپ تعبیه شده در پانل جلوی راننده روشن می شود و برقراری جریان الکتریکی به شمع گرم کن ها را نشان می دهد. پس از گداخته شدن گرم کن ها و ایجاد گرمای لازم برای احتراق سوخت در اتاق احتراق موتور دیزل، مدار لامپ اعلام وضعیت قطع می شود. با خاموش شدن لامپ، راننده استارت می زند و موتور به راحتی روشن می شود.

شکل ۱۲-۱۳

در بعضی از موتورهای دیزلی، مدت زمان برقراری جریان الکتریکی به شمع گرم کن ها به وسیله ی سنسور حرارتی نصب شده در مدار آب موتور کنترل می شود. عملکرد سنسور، متناسب با درجه ی حرارت آب موتور، اجرا می شود. در شکل ۱۲-۱۳، سنسور حرارتی نصب شده در انتهای سر سیلندر خودرو (محل اتصال شیلنگ بخاری) دیده می شود.

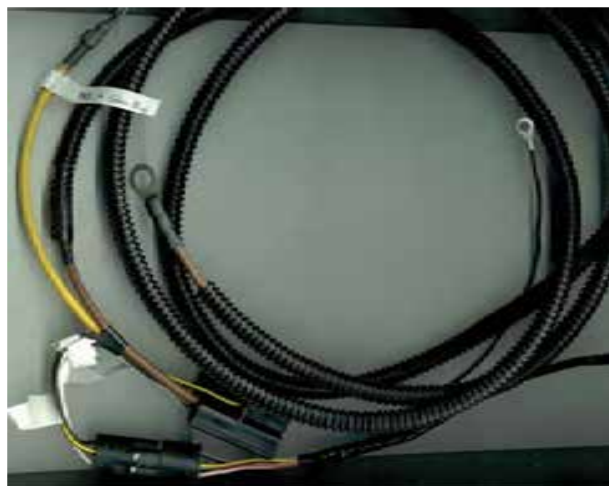
۱۳-۳- دستورالعمل پیاده و سوار کردن، آزمایش و عیب یابی شمع گرم کن: وسایل لازم:

آچار تخت و رینگی، خودروی دیزلی، مولتی متر یا اهم متر، منبع تغذیه (دستگاه شارژ) برای پیاده کردن و آزمایش شمع گرم کن به ترتیب زیر عمل کنید:

– کابل اتصال بدنه ی باتری را جدا کنید.

– به وسیله ی آچار تخت، مهره ی روی شمع گرم کن را باز و کابل الکتریکی را جدا کنید. این عمل را برای تمامی شمع گرم کن ها تکرار و سیم و کابل های مدار را از نظر پوشیدگی عایق ها کنترل کنید و در صورت نیاز، آن ها را تعویض نمایید. در شکل ۱۳-۱۳، سیم های مدار الکتریکی شمع گرم کن های یک نوع خودرو نشان داده شده است.

– شمع گرم کن را با آچار رینگی باز کنید و آن را از روی بدنه ی موتور خارج سازید. این عمل را برای تمامی شمع گرم کن ها تکرار و سپس آن ها را به طور کامل تمیز کنید. شکل ۱۳-۱۴ گرم کن باز شده ی یک نوع خودرو را نشان می دهد.

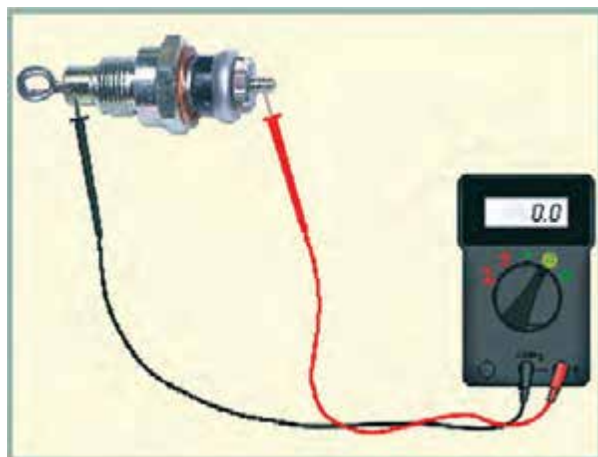
شکل ۱۳-۱۳

شکل ۱۳-۱۴

برای آزمایش سالم بودن المنت حرارتی شمع گرم کن به ترتیب زیر عمل کنید:

– سلکتور اهم متر را برای اندازه گیری اهم تنظیم کنید. سیم مثبت اهم متر را به ترمینال ورودی جریان شمع گرم کن و سیم منفی اهم متر را به بدنه ی شمع گرم کن متصل کنید (شکل ۱۳-۱۵). علامت (∞) نشانه ی قطع بودن المنت حرارتی و مقدار اندازه گیری شده (صفر) دلیل سالم بودن المنت حرارتی شمع گرم کن است. این آزمایش را می توانید با لامپ آزمایش نیز اجرا کنید.

شکل ۱۳-۱۵- آزمایش اتصال بدنه ی شمع گرم کن

شکل ۱۶-۱۳- آزمایش سالم بودن المنت حرارتی شمع گرم کن

برای آزمایش عملکرد المنت حرارتی شمع گرم کن به ترتیب زیر عمل کنید :

- آمپر خروجی دستگاه شارژ ۱۲ ولتی (منبع تغذیه) را روی ۱۰ آمپر تنظیم کنید (شکل ۱۶-۱۳).

- بدنه ی شمع گرم کن را بین گیره ی کابل منفی دستگاه قرار دهید.

- به مدت ۲ ثانیه اتصال کابل مثبت دستگاه را با ترمینال ورودی شمع گرم کن برقرار کنید. گداخته شدن سر شمع گرم کن نشانه ی سالم بودن آن است.

شکل ۱۷-۱۳

در غیر این صورت شمع گرم کن معیوب است و باید آن را با شمع نو (سالم) و با همان مشخصات تعویض کنید. در شکل ۱۷-۱۳ یک نوع شمع گرم کن معیوب دیده می شود.

- آزمایش را برای تمامی شمع گرم کن های موتور تکرار و نتیجه را بررسی کنید.

مراحل بستن (سوار کردن) شمع گرم کن عکس باز کردن آن است. در هنگام بستن شمع گرم کن، مقدار گشتاور سفت کردن پیچ گرم کن را مطابق با اندازه ی تعیین شده از طرف کارخانه ی سازنده در نظر بگیرید.

شکل ۱۸-۱۳

در شکل ۱۸-۱۳، آزمایش شمع گرم کن پر قدرت یک نوع خودروی دیزلی دیده می شود.

شکل ۱۹-۱۳

برای اطمینان از سالم بودن المنت حرارتی شمع گرم کن در روی موتور به ترتیب زیر عمل کنید :

- سلکتور مولتی متر را برای اندازه گیری اهم تنظیم کنید.
- سیم های مثبت و منفی اهم متر را به هم متصل کنید و در صورت اندازه گیری حداقل اهم (خطای دستگاه)، مقدار اندازه گیری شده را یادداشت کنید (شکل ۱۹-۱۳).

شکل ۲۰-۱۳

- کابل اتصال کلیه ی شمع گرم کن ها را جدا کنید.
- محل مناسبی را برای اتصال سیم منفی (سیاه رنگ) مولتی متر انتخاب و مولتی متر را اتصال بدنه کنید.
- سیم مثبت (قرمز رنگ) مولتی متر را به ورودی شمع گرم کن متصل و مقدار اهم اندازه گیری شده را یادداشت کنید (شکل ۲۰-۱۳).

با کم کردن خطای اولیه از مقدار اندازه گیری شده، مقدار مقاومت المنت حرارتی شمع گرم کن سیلندر اول موتور را به دست آورید.

شکل ۲۱-۱۳ - اندازه گیری مقاومت شمع گرم کن سیلندر دوم موتور

- برای اندازه گیری مقدار مقاومت المنت حرارتی شمع گرم کن سیلندر دوم موتور نیز مانند مرحله ی قبل اتصال سیم مثبت مولتی متر را با شمع گرم کن برقرار و مقدار اهم اندازه گیری شده را یادداشت کنید (شکل ۲۱-۱۳). مقدار حقیقی مقاومت المنت حرارتی شمع گرم کن را، با احتساب مقاومت حالت تنظیم دستگاه، محاسبه کنید.

شکل ۱۳-۲۲

– برای اندازه‌گیری مقاومت المنت حرارتی شمع گرم‌کن سیلندر سوم موتور نیز سیم مثبت مولتی‌متر را به ترمینال مثبت شمع گرم‌کن متصل کنید. مقدار اهم اندازه‌گیری شده را یادداشت و مقدار حقیقی مقاومت در شمع گرم‌کن را محاسبه کنید (شکل ۱۳-۲۲). مقایسه‌ی مقادیر اندازه‌گیری شده نشان‌دهنده‌ی یک‌سان بودن مقاومت الکتریکی المنت‌های حرارتی سیلندرها‌ی شماره‌ی (۱) و شماره‌ی (۲) و شماره‌ی (۳) موتور است.

شکل ۱۳-۲۳ اندازه‌گیری مقاومت شمع گرم‌کن سیلندر چهارم

– برای اندازه‌گیری مقاومت المنت حرارتی شمع گرم‌کن سیلندر چهارم موتور نیز عملیات قبل را تکرار کنید و مقدار مقاومت اندازه‌گیری شده را یادداشت و مقاومت المنت حرارتی را محاسبه کنید (شکل ۱۳-۲۳).

بررسی نتایج به‌دست آمده از آزمایش، متفاوت بودن مقدار اهم اندازه‌گیری سیلندرها‌ی ۱، ۲ و ۳ با سیلندر چهارم موتور را نشان می‌دهد. با مراجعه به دفترچه‌ی راهنمای خودرو توصیه‌های ارائه شده را به کار ببندید.

شکل ۱۳-۲۴

– برای آزمایش سالم بودن سنسور حرارتی موتور دیزل به ترتیب زیر عمل کنید :
– سلکتور دستگاه را برای اندازه‌گیری کیلو اهم تنظیم کنید.

– سیم منفی اهم‌متر را اتصال بدنه کنید.
– سیم مثبت اهم‌متر را به ترمینال مثبت سنسور حرارتی وصل کنید (شکل ۱۳-۲۴). این آزمایش را در حالت سرد بودن موتور اجرا کنید.
– مقدار اهم اندازه‌گیری شده را یادداشت کنید.

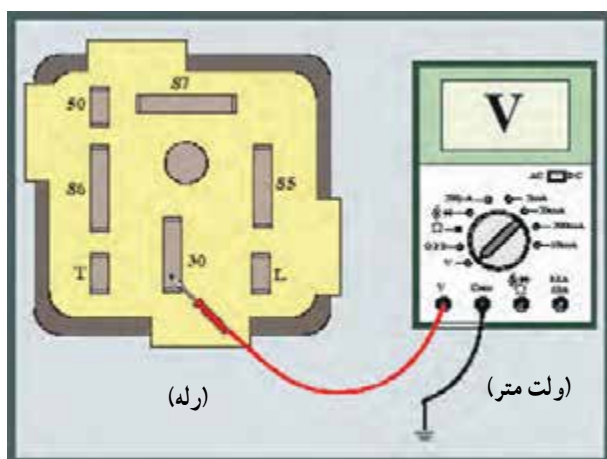

شکل ۲۵-۱۳

– سویچ را باز کنید تا مدار الکتریکی شمع گرم کن ها برقرار شود (در این حالت لامپ روی پانل جلو راننده روشن می شود).

– پس از فراهم شدن حالت استارت (خاموش شدن لامپ پانل جلوی راننده)، مقاومت سنسور حرارتی را اندازه گیری کنید. در شکل ۲۵-۱۳، اندازه گیری مقدار مقاومت سنسور حرارتی به وسیله ای اهم متر دیده می شود.

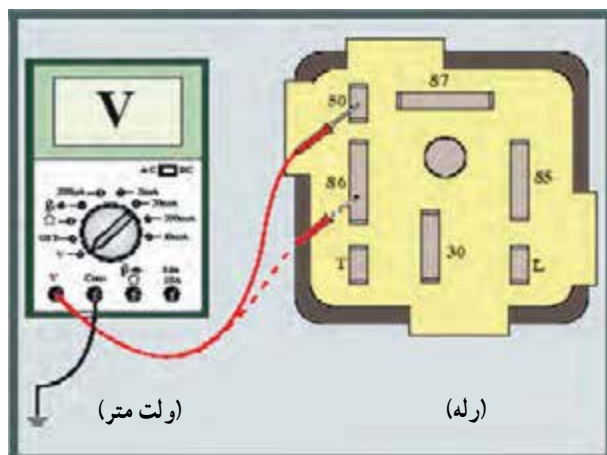
تفاوت در مقادیر اندازه گیری شده نشان دهنده ی سالم بودن (کار کردن) سنسور حرارتی موتور است.

شکل ۲۶-۱۳

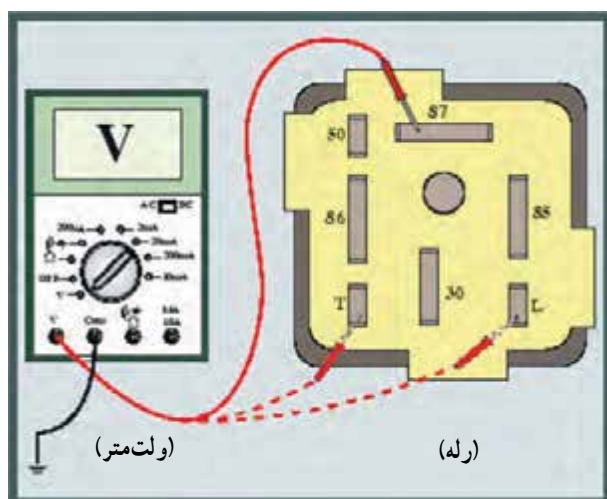
برای آزمایش رله ی مدار گرم کن ها به ترتیب زیر اقدام کنید :

– سلکتور ولت متر را برای اندازه گیری ولت تنظیم کنید.
– سیم منفی (سیاه رنگ) ولت متر را اتصال بدنه کنید.
– سیم مثبت (قرمز رنگ) ولت متر را به ترمینال (۳۰) رله متصل کنید. این ترمینال در همه ی شرایط ولتاژ باتری را نشان می دهد. در شکل ۲۶-۱۳، نحوه ی آزمایش و اندازه گیری ولتاژ در ترمینال شماره ی ۳۰ رله دیده می شود.

شکل ۲۷-۱۳

– سیم مثبت ولت متر را به ترمینال ۵۰ رله متصل و سیم منفی دستگاه را اتصال بدنه کنید. در حالت استارت زدن، ولت متر ولتاژ جریان مدار استارت را نشان می دهد.
– سیم مثبت ولت متر را به ترمینال (۸۶) رله وصل کنید. در حالت باز بودن، سویچ دارای ولتاژ باتری است. در شکل شماتیک ۲۷-۱۳، نحوه ی اندازه گیری ولتاژ در دو حالت ذکر شده دیده می شود.

شکل ۲۸-۱۳

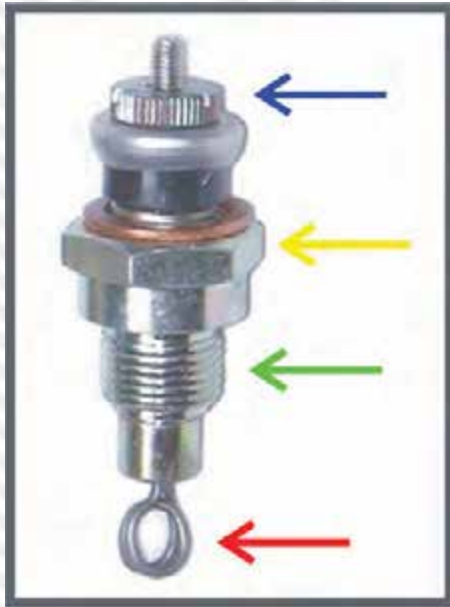
– سیم مثبت ولت متر را به ترمینال (۸۷) رله وصل کنید.
در حالت برقراری مدار گرم کن ها این ترمینال دارای ولتاژ است.
در شکل ۲۸-۱۳، نحوه ی آزمایش به صورت شماتیک نشان داده شده است.

– ترمینال L رله ی جریان لامپ پانل جلوی راننده را تأمین می کند و ترمینال T رله ی جریان ورودی از سنسور حرارتی را دریافت می کند. با اتصال ولت متر در زمان برقراری جریان مدار، ولتاژ قابل اندازه گیری است (ترمینال (۸۵) رله ی اتصال بدنه است).

آزمون پایانی (۱۳)

۱- وظیفه‌ی شمع گرم‌کن در موتور دیزل چیست؟

- الف - پیش گرم‌کن محافظه‌ی احتراق
 - ب - تبدیل انرژی
 - ج - احتراق سوخت
 - د - انفجار در سوخت
- ۲- با توجه به شکل، اجزای ساختمان شمع گرم‌کن را نام ببرید.

۳- شمع گرم‌کن‌ها به چند طریق در مدار الکتریکی قرار می‌گیرند؟ شکل زیر، کدام نوع اتصال شمع گرم‌کن‌ها را نشان می‌دهد؟

۴- کاربرد قطعه‌ی نشان داده شده در شکل را توضیح دهید.

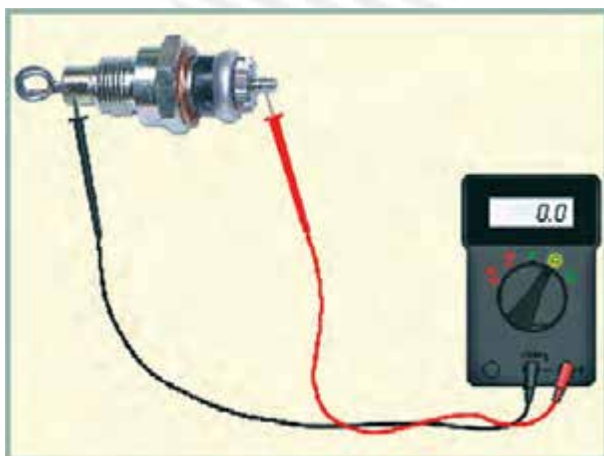
۵- وظیفه‌ی سنسور حرارتی مدار گرم‌کن نشان داده شده در شکل را توضیح دهید.

۶- در شکل زیر چه آزمایشی اجرا می‌شود؟ نحوه‌ی آزمایش را توضیح دهید.

۷- آزمایش شکل زیر را توضیح دهید.

۸- نحوه‌ی آزمایش سالم بودن سنسور حرارتی را توضیح دهید.

منابع و مأخذ

- ۱- مدارهای الکتریکی خودرو - جلد اول - وزارت آموزش و پرورش
- ۲- مدارهای الکتریکی خودرو - جلد دوم - وزارت آموزش و پرورش

